

Ὁ Ὀρθόδοξος Μοναχισμός

Τά ὀρθόδοξα Μοναστήρια δέν εἶναι μόνον νοσοκομεῖα, θεραπευτήρια πού θεραπεύουν, ἀλλά καί οἱ κατ' ἐξοχήν ἰατρικές σχολές τῆς Ἐκκλησίας. Γιατί, ὅταν ὁ ἄνθρωπος θεραπευθῆ ἐσωτερικά, ὅταν μάθῃ ὅλα τά μυστικά τοῦ πνευματικοῦ ἀγῶνος, τότε μπορεῖ νά θεραπεύσῃ καί ἄλλους καί νά τούς ὀδηγήσῃ στήν θέωση. Γι' αὐτό ἀνέκαθεν στήν Παράδοσή μας τά Μοναστήρια ἦταν κέντρα τοῦ πνευματικοῦ βίου. Κατά τήν διάρκεια τῆς Ρωμαιοσύνης οἱ Χριστιανοί μάθαιναν τήν φιλοσοφία, τά μαθηματικά, τήν ἱστορία, τήν ρητορική, τήν γραμματική κλπ. στά Πανεπιστήμια καί στίς Σχολές, ἀλλά τήν θεολογία τήν μάθαιναν στά Μοναστήρια. Αὐτό σημαίνει ὅτι πραγματικός θεολόγος εἶναι ἐκεῖνος πού γνωρίζει νά παλεύῃ ἐσωτερικά καί νά νικᾷ τά πάθη, νά ὑπερβαίῃ τόν θάνατο μέ τήν ἐνέργεια τῆς θείας Χάριτος.

Ἐπειδή τά Μοναστήρια εἶναι θεραπευτήρια τῆς ψυχῆς καί ἰατρικές σχολές, ὅπου μαθαίνουν οἱ ἄνθρωποι τί εἶναι ἀσθένεια, τί εἶναι ὑγεία καί πῶς θεραπεύονται, γι' αὐτό ἀπό ἐκεῖ καθόρισε ἡ Ἐκκλησία, στήν διαδρομή τῶν αἰῶνων, νά ἐκλέγονται οἱ Ἐπίσκοποι, οἱ ὁποῖοι εἶναι οἱ κατ' ἐξοχήν ἰατροί τῶν ἀσθενειῶν τῶν ἀνθρώπων. Μέσα ἀπό τά πλαίσια αὐτά πρέπει νά δοῦμε καί τήν καθιέρωση τῆς ἀγαμίας, τῆς παρθενίας γιά τήν ἀνάδειξη κάποιου Κληρικοῦ στό ἀξίωμα τοῦ Ἐπισκόπου. Ὑποτίθεται ὅτι ὁ μοναχός πέρασε ἀπό τά Μοναστήρια καί μνήθηκε στήν θεραπευτική ἀγωγή τῆς Ἐκκλησίας. Καί ἔτσι γίνεται φορέυς τῆς ἀποκαλυπτικῆς ἀλήθειας καί μπορεῖ νά καθοδηγήσῃ ἀπλανῶς τούς Χριστιανούς πρὸς τήν θέωση ...

... Ἡ μοναχική ζωὴ εἶναι μιὰ ἀληθινὴ ἐπιστήμη. Καί ὅπως γιά τήν ἐκμάθηση τῆς κάθε ἀνθρώπινης ἐπιστήμης ἀπαιτεῖται κόπος, καί πολυχρόνιος ἀγώνας, ἔτσι καί γιά τόν μοναχό, γιά νά μάθῃ τήν ἐπιστήμη τῆς μοναχικῆς ζωῆς, ἀπαιτεῖται διαρκῆς σταυρική πορεία. Ἀπό τά πολλά χαρίσματα πού ἀποκτᾷ ὁ μο-

ναχός, ὁ ὁποῖος σηκώνει τούς τρεῖς αὐτούς σταυρούς, πού ἀνέφερα προηγουμένως, εἶναι ἡ αὐτομεμνία καί τό κλάμα, δηλαδή ὁ θρήνος. Μέ τόν τρόπο αὐτόν καθαρίζει τήν καρδιά του ἀπό τά πάθη καί στήν συνέχεια ἐνεργεῖ ἡ καθαρά προσευχή, ὅποτε ὁ μοναχός ἀποκτᾷ ἐμπειρίες τοῦ Θεοῦ. Μέσα ἀπό αὐτήν τήν εὐλογημένη ἀτμόσφαιρα πού ἐμπνέει ἡ αὐτομεμνία καί τό κλάμα ἀποκτᾷ ὁ μοναχός τήν γνώση τῆς μοναχικῆς ζωῆς καί, βεβαίως, αὐτή ἡ κατάσταση εἶναι ἡ πραγματική ζωή τοῦ μοναχοῦ. Ἔνας εὐλογημένος ἀσκητής μοῦ εἶπε κάποια μέρα ὅτι ἂν ζῆ κανεῖς μέσα στό Μοναστήρι καί δέν ἔχει τήν νοερά προσευχή, πού βλαστάνει μέσα στό ἔδαφος τῆς αὐτομεμνίας καί τοῦ κλάματος, δέν εἶναι ἀληθινός μοναχός, ἀπλῶς ἴσεται μέ τήν παρουσία του στόν τόπο ὅπου βρίσκεται.

Αὐτή ἡ σωματική ἀκίνησια βοηθᾷ νά γίνη ὁ μοναχός δυσκίνητος καί ἀκίνητος πρὸς τό κακό, ὅποτε περιπίπτει σέ μιᾶ ἄλλῃ κίνηση, δηλαδή γίνεται αὐτοκίνητος ἢ μᾶλλον ἑτεροκίνητος. Κινεῖται πρὸς τόν Θεό καί αὐτή ἡ κίνηση καθορίζεται καί ἐμπνέεται ἀπό τήν Χάρη τοῦ Θεοῦ, γι' αὐτό καί λέμε ὅτι εἶναι ἑτεροκίνητος. Εἰσέρχεται στήν κατ' ἐξοχὴν ἀγαπητική κίνηση πρὸς τήν τελειότητα καί τήν θέωση, τῆς ὁποίας πορείας δέν ὑπάρχει τέλος ...

... Μητέρα ὅλων τῶν παθῶν εἶναι ἡ φιλαυτία, ἀπό τήν ὁποία γεννῶνται τά τρία βασικά πάθη, ἤτοι ἡ φιλαυτία – φιλοκτημοσύνη, ἡ φιληδονία καί ἡ φιλοδοξία. Πολεμώντας κανεῖς τά τρία αὐτά πάθη, ταυτοχρόνως πολεμᾷ ἐναντίον τῆς φιλαυτίας του, πού εἶναι, ὅπως εἶδαμε προηγουμένως, ἡ ἐμπαθὴς καί ἄλογη φιλία τοῦ σώματος, μέσα στό ὁποῖο μετά τήν πτώση ὑπάρχει ἡ θνητότητα καί ἡ φθαρτότητα, μέ ὅλα ὅσα αὐτές οἱ δύο καταστάσεις δημιουργοῦν στόν ἄνθρωπο. Αὐτό σημαίνει ὅτι πολεμώντας ὁ μοναχός τά τρία αὐτά πάθη καί τήν φιλαυτία, στήν πραγματικότητα πολεμᾷ ἐναντίον τοῦ κράτους τοῦ θανάτου πού ὑπάρχει μέσα στήν ὑπαρξή του.

Ὁ πόλεμος ἐναντίον τῆς φιληδονίας, τῆς φιλαργυρίας καί τῆς φιλοδοξίας δημιουργοῦν τίς ἀντίστοιχες ἀρετές, ἤτοι τήν παρθενία, τήν ἀκτημοσύνη καί τήν ὑπακοή, ἢ ἀκόμη ἡ ἐξάσκησις τῶν τριῶν αὐτῶν ἀρετῶν, ἤτοι τῆς παρθενίας, τῆς ἀκτημοσύνης καί τῆς ὑπακοῆς θεραπεύουν τόν ἄνθρωπο ἀπό τά πάθη τῆς φιληδονίας, τῆς φιλαργυρίας καί τῆς φιλοδοξίας. Μέ τίς τρεῖς αὐτές ἀρετές, πού εἶναι ὁρόσημο τοῦ μοναχοῦ, ἀλλά καί κατάληξη τοῦ ἀγώνα πού κάνει ἐναντίον τῶν τριῶν βασικῶν παθῶν, ὁ μοναχός ἀποβάλλει τήν φιλαυτία καί ἀποκτᾷ τήν φιλοθεία καί τήν φιλανθρωπία.

Θά δοῦμε μέ συντομία τίς τρεῖς αὐτές μοναχικές ἀρετές.

Ἡ παρθενία πού διακρίνεται σέ σωματική καί ψυχική, θεραπεύει τό πάθος τῆς φιληδονίας. Ἡ παρθενία ἐξασκεῖται μέσα στήν ὅλη προοπτική πού ἔχει θέσει ἡ Ὁρθόδοξη Παράδοσή μας. Δέν πρόκειται μόνον γιά τήν ἀποφυγή μερικῶν σωματικῶν ἁμαρτιῶν, πράγμα τό ὁποῖο εἶναι ἀπαραίτητο, ἀλλά καί τήν ἀποβολή τῆς ἐσωτερικῆς ψυχικῆς ἡδονῆς, καθῶς καί τήν ἀποβολή τῶν λογισμῶν καί ἐπιθυμιῶν γύρω ἀπό σαρκικά θέματα. Ἡ παρθενία ἐξασκεῖται μέ τήν ὀλοκάρδια προσευχή πρὸς τόν Θεό, τήν λεγομένη καρδιακή νοερά προσευχή, πού εἶναι μιά πράξη ὀλοκληρωτικῆς ἀγάπης καί ἀφιερώσεως στόν Θεό, ἀφοῦ μιά τέτοια προσευχή εἶναι ἔνδειξις ὅτι ὁ ἄνθρωπος γίνεται ναός τοῦ Παναγίου Πνεύματος.

Ἡ ἀκτημοσύνη διακρίνεται σέ σωματική καί διανοητική, γιάτί ὁ μοναχός δέν πρέπει νά ἀποβαλῆ μόνον τά κτήματα καί τά χρήματα, ἀλλά καί ὅτι γι' αὐτόν ἀποτελεῖ ἱερό κτῆμα καί πλοῦτο, ἰδίως τόν λεγόμενο «πλοῦτο τῆς διανοίας» πού τόν ἐμποδίζει νά πορευθῆ ἀπερίσπαστος στόν Θεό. Τό δέ νόημα τῆς ἀκτημοσύνης ἢ τῆς κοινοκτημοσύνης εἶναι ἄφ' ἐνός μὲν νά πολεμήσῃ ὁ μοναχός τό πάθος τῆς φιλαργυρίας καί φιλοκτημοσύνης, ἄφ' ἑτέρου δέ νά εἶναι παντελῶς ἐλεύθερος γιά νά δοθῇ ὀλοκληρωτικά στόν Θεό. Δέν πρόκειται ἀπλῶς γιά μιά κοινωνι-

ολογική ἀρετή, ἀλλά γιά μιά ἀρετή πού τίθεται στήν προοπτική τῆς ἀποταγῆς καί τῆς πορείας τοῦ μοναχοῦ πρὸς τὴν θέωση.

Ἡ ὑπακοή γίνεται μέσα στήν προοπτική νά ἀπαλλαγῇ ὁ μοναχὸς ἀπὸ τὸν ἐμμανῆ λογισμό καί τὸ ἰσχυρὸ πάθος τῆς φιλοδοξίας. Αὐτὸ τὸ πάθος ὀδήγησε τὸν Ἀδάμ στήν πτώση, γιατί ἤθελε νά γίνῃ Θεὸς ἔξω ἀπὸ τὴν ἄσκηση πού τοῦ ἐπέβαλε ὁ Ἰδιὸς ὁ Θεός. Θά μπορούσε νά φθάσῃ στήν θέωση μέ τὴν ὑπακοή στήν ἐντολή τοῦ Θεοῦ, ἀλλά ὅπως λέγει ὁ ἅγιος Ἰωάννης τῆς Κλίμακος, ἡ παρακοή ἔφερε τὸν θάνατο, γι' αὐτὸ καί τώρα ἡ ὑπακοή θά διορθώσῃ τὰ πράγματα καί θά φέρῃ τὸν ἄνθρωπο στήν κατάσταση στήν ὁποία βρισκόταν ὁ Ἀδάμ πρὸ τῆς πτώσεως. Ὁ γέροντας Ἐφραίμ ὁ Κατουνακιώτης ἔδινε μεγάλη σημασία στήν ὑπακοή, καί μάλιστα δίδασκε ὅτι ὁ μοναχὸς ἔρχεται στό Μοναστήρι γιά νά κάνῃ ὑπακοή, ἡ ὑπακοή θά φέρῃ τὴν προσευχή καί ἡ προσευχή θά φέρῃ τὴν θεολογία.

Οἱ τρεῖς αὐτές μοναχικὲς ἀρετέες πού στήν πραγματικότητα, εἶναι χριστιανικὲς ἀρετέες, εἶναι αὐτὸ πού συνιστᾷ τὴν εὐαγγελικὴ ζωή, καί τηρουμένων τῶν ἀναλογιῶν, μπορεῖ νά βιωθοῦν ἀπὸ ὅλους τοὺς Χριστιανούς πού ἐπιθυμοῦν τὴν σωτηρία τους, συνδέονται στενά μεταξύ τους. Ὅταν κανεῖς ἐργάζεται μόνον τὴν μιά ἀπὸ αὐτέες καί ἀφήνει τίς ἄλλες, καταλήγει στήν φαρισαϊκὴ δικαιοσύνη, γίνεται ὑποκριτῆς, κατακυριεύεται ἀπὸ τὴν αὐτάρκεια πού δέν ὀδηγεῖ στήν σωτηρία.

Ὁρθόδοξος - ἡσυχαστικὸς μοναχισμὸς

* * *

Τελευταῖα γράφονται καί διαδίδονται ὅτι οἱ Ἐπίσκοποι διώκουν τὸν μοναχισμό, ὅτι οἱ μοναχοὶ εἶναι διωκόμενοι ἀπὸ ἐκκλησιαστικούς ἄρχοντες κλπ. Καί βέβαια κανεῖς δέν μπορεῖ νά ἀρνηθῇ ὅτι παρατηρήθηκαν μερικά φαινόμενα διώξεων καλῶν καί ὀρθοδόξων μοναχῶν. Ὅμως αὐτὸ εἶναι ἡ μιά ὄψη τοῦ προβλήματος. Ἡ ἄλλη πλευρά εἶναι ὅτι μερικοὶ σύγχρονοι

μοναχοί ἔχουν ἀλλοιώσει τήν μοναχική πολιτεία, μεταφέρουν καί ζοῦν ἕναν μοναχισμό πού δέν εὐνοεῖται ἀπό τήν Ὁρθόδοξη Παράδοση, ἕναν μοναχισμό πού εἶναι ἀντιπαραδοσιακός, φραγευμένος καί δυτικός. Σέ αὐτήν τήν περίπτωση δέν εἶναι οἱ Ἐπίσκοποι πού διώκουν τόν μοναχισμό, ἀλλά οἱ ἴδιοι μοναχοί εἶναι διώκτες τοῦ ὀρθοδόξου μοναχικοῦ πολιτεύματος, ὅπως τό παρέδωσαν οἱ Πατέρες.

Παρατηροῦμε ὅτι στήν πατρίδα μας ὑπάρχουν ἀφ' ἑνός μέν ἐκλεκτά καί ἁγιασμένα Μοναστήρια, τά «ἱερά τῷ Θεῷ φροντιστήρια», ὅπως τά ἀποκαλεῖ ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, ἀφ' ἑτέρου δέ καί ἄλλα Μοναστήρια πού εἶναι ἐκφραγευμένα. Ὑπάρχουν μοναχοί πού ζοῦν τήν ἱερά ἡσυχία καί ἄλλοι πού ζοῦν σ' ἕναν ἀκατανόητο, ἀποτυχημένο καί ἀνορθόδοξο ἀκτιβισμό. Ὑπάρχουν μοναχοί πού ἀγωνίζονται ζῶντας στήν Ἐκκλησία, νά σωθοῦν, καί ἄλλοι πού ἐπιδιώκουν νά «σώσουν» τήν Ἐκκλησία, ὡσάν ἡ Ἐκκλησία νά ἔχη ἀνάγκη σωτήρων. Ὑπάρχουν μοναχοί πού ἀσκοῦνται στήν προσευχή καί τήν ἡσυχία καί ἐξοικονομοῦν τά πρὸς τό ζῆν ἐργαζόμενοι τό εὐλογημένο ἐργόχειρο, καί ἄλλοι μοναχοί πού κατήντησαν ἐπιχειρηματίες, μέ ἐπιχειρήσεις, μέ ἀστικές ἐταιρεῖες, μέ σωματεῖα, τούς ὁποίους θά ζήλευαν πολλοί κοσμικοί ἐπιχειρηματίες, καί στήν πραγματικότητα ζοῦν σάν «παρεκκλησιαστικά σωματεῖα καί ὀργανώσεις» πού ἀντιστρατεύονται τούς Ἐπισκόπους, ἐξασκοῦν πίεση σέ αὐτούς μέ διαφόρους τρόπους ...

... Ἔνα ἀπό τά μεγαλύτερα θέματα πού πρέπει νά ἀπασχολήσῃ τήν Ἐκκλησία σήμερα εἶναι ὁ καθορισμός τῆς αὐτοσυνειδησίας τοῦ μοναχισμοῦ, ὁ ἐπαναπροσδιορισμός τοῦ σκοποῦ τοῦ μοναχικοῦ πολιτεύματος, ἡ ἀντιμετώπιση τῆς συγχύσεως μεταξὺ τοῦ ὀρθοδόξου καί τοῦ αἵρετικοῦ μοναχισμοῦ. Διότι μέσα ἀπό ἕναν ξένο πρὸς τήν παράδοση μοναχισμό περνᾷ ἡ ἐκκοσμίκευση στήν πνευματική ζωή, δημιουργοῦνται «ἀναρχικά τάγματα καί καπετανάτα» στήν Ἐκκλησία. Ἄν τά Μοναστήρια,

ἀντί νά εἶναι πνευματικά θεραπευτήρια πού θεραπεύουν τούς ἀνθρώπους, γίνονται χῶροι πού ἀρρωσταίνουν, φανατίζουν τούς ἀνθρώπους καί τούς κάνουν πηγές ἀνωμαλίας, ἀφοῦ, ἐκτός ἀπό τά σοβαρά πνευματικά λάθη πού διαπράττονται σέ προσωπικό ἐπίπεδο, δημιουργοῦν ἐκκλησιολογικά καί κοινωνικά προβλήματα, τότε ἔχουμε ἀποτυχία τοῦ ὀρθοδόξου μοναχισμοῦ.

Γνωρίσματα τῶν ὀρθοδόξων μοναχῶν

* * *

Ὁ Μοναχισμός δέν εἶναι ἕνας θεσμός πού εἰσήχθη ἀργότερα στήν Ἐκκλησία, ἀλλά εἶναι ἡ προφητική, ἡ ἀποστολική καί μαρτυρική ζωή. Εἶναι ἡ ζωή τῆς ἀναγεννήσεως τήν ὁποία ὀφείλουν νά ζήσουν ὅλοι οἱ Χριστιανοί. Ἄν δῆ κανεῖς προσεκτικά τήν ζωή τῶν Προφητῶν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, τήν ζωή τῶν ἁγίων Ἀποστόλων πού ἀκολούθησαν τόν Χριστό καί συνεκρότησαν μιᾶ κοινότητα μέ κέντρο τόν Χριστό, ἄν δῆ τήν ζωή καί τόν τρόπο συγκροτήσεως τῶν πρώτων Ἐκκλησιῶν, ὅπως φαίνεται στίς ἐπιστολές τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, καί ἄν δῆ τό βαθύτερο πνεῦμα τῆς Ἀποκαλύψεως τοῦ Ἰωάννου, μέ τήν προσδοκία τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ, τότε θά μπορέση νά ἀντιληφθῆ ὅτι ἡ χριστιανική ζωή διακρίνεται ἀπό αὐτό τό πνεῦμα, τό ὁποῖο διέκρινε καί ὄλες τίς μετέπειτα κοινοβιακές καί μοναχικές κοινότητες.

Ὁ ὀρθόδοξος μοναχισμός καί ἡ ἐκκοσμίκευσή του